

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

*До 30-річчя кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка*

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної конференції
6 грудня 2019 року

Кам'янець-Подільський
2020

<i>Собчишин С. М.</i>	Психологічна підготовка майбутніх вихователів до організації пізнавально-ігрової діяльності старших дошкільників	116
<i>Слободянюк О. Л.</i>	Діалог в контексті впровадження освітніх інновацій	117
<i>Співак Л. М.</i>	Психологічні технології розвитку емоційно-оцінного компонента професійної «Я-концепції» студентів ЗВО	120
<i>Ушакова К. Ю.</i>		
<i>Сталярченко О.Б.</i>	Сучасні наукові підходи до проблеми збереження психологічного здоров'я школярів	122
<i>Сталярчук О. А.</i>	Розвиток особистісно-професійного потенціалу студентів	124
<i>Коханова О. П.</i>		
<i>Талаш І. О.</i>	Організація підвищення кваліфікації вчителів на засадах рольового підходу	127
<i>Татаурова-Осика Г. П.</i>	Прояв гендерних стереотипів студентської молоді у процесі навчальної діяльності	129
<i>Федорчук В. М.</i>	Використання інтерактивних технологій при підготовці фахівців соціономічних професій	133
<i>Федорчук В. В.</i>		
<i>Фориляк І. В.</i>	Вікова динаміка образу успішної професії	136
<i>Чайковська О. М.</i>	Психологічні особливості інноваційної діяльності в закладах вищої освіти	139
<i>Чопик С.В.</i>	Розвиток стресостійкості майбутніх педагогів як умова попередження їх професійного вигорання	140
	Відомості про авторів	144

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ

Складні, неоднозначні й динамічні умови праці сучасного фахівця вимагають від нього проявів особистісної гнучкості та креативності. Підґрунтям для формування цих рис постає фахове навчання, під час якого задля вирішення освітніх завдань студент активно використовує свій особистісний потенціал. Водночас розмите професійне самовизначення, опосередкована мотивація фахового навчання, переживання студентами криз супроводжуються низькою задіяністю чи й занедбаністю їхніх особистісних ресурсів, що провокує подальші прогалини професіоналізації. Отже, актуальною постає проблема розвитку особистісного потенціалу студентів як важливого вектора їх професійного становлення.

Проблема змісту та виявів потенціалу особистості неодноразово потрапляла у фокус вивчення ряду вчених. Нам особливо імponує розгляд цього поняття Д. О. Леонтьєвим, який підкреслює активність, гнучкість і відповідальність людини як носія та виразника власного особистісного потенціалу. Означений вище вчений особистісний потенціал тлумачить як системну характеристику індивідуально-психологічних особливостей особистості, що лежить в основі її здатності виходити у своїй життєдіяльності із стійких внутрішніх критеріїв та орієнтирів і зберігати стабільність смислових орієнтацій і ефективність діяльності на тлі тисків зовнішніх умов, що змінюються [1, с. 423]. У річищі ідеї тісного зв'язку ресурсів як змісту потенціалу особистості з її діяльністю, нами було запропоновано поняття особистісно-професійного потенціалу як чинника успішного фахового становлення студентів. До особистісно-професійного потенціалу студента ми відносимо: життєві цілі та настанови, інтелектуальні ресурси, здатність до творчості, комунікативні здібності, художньо-естетичні потреби, духовність і моральні цінності, життєстійкість і поведінкову гнучкість, прагнення до саморозвитку та самореалізації, вольові якості, емоційну збалансованість і багатство почуттів [2]. Зважаючи на такий діапазон проявів, особистісно-професійний потенціал студентів правомірно вважати провідним чинником успішності їх професіоналізації.

Метою дослідження постало розроблення й обґрунтування моделі розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів як теоретичного підґрунтя для процесу оптимізації їх фахового становлення.

Вивчення нами проблеми розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів засвідчило наявність альтернативних тлумачень цього феномену вітчизняними та зарубіжними вченими, що ускладнює прикладне застосування їх наукових доробків. З метою структуризації та узагальнення уявлень про змістово-функціональні характеристики особистісно-професійного потенціалу студентів та для забезпечення чіткої методологічної платформи процесу розвитку цього феномену нами було застосовано метод

моделювання. Результатом цього стало розроблення моделі розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів (див. рис. 1).

Вищеозначений процес ми вважаємо провідним аспектом більш загального завдання освітньої взаємодії викладача зі студентом — оптимізації структури його особистості та суб'єктності. В річичі фахового становлення студента його особистісно-професійний потенціал містить наявні можливості та ресурси для успішного фахового самовизначення та самореалізації. Інтегральний характер потенціалу студентів проявляється в тому, що ресурси охоплюють його внутрішню, особистісну сферу і зовнішню, тобто комунікацію та навчально-професійну діяльність.

Рис. 1. Модель розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів

Особистісно-професійний потенціал студента реалізується через ряд функцій. Зокрема, мотиваційна функція забезпечує активізацію та стимуляцію особистісно-професійного становлення студента, вироблення стійких сприятливих мотивів і цінностей його майбутньої фахової діяльності. Інструментальна функція проявляється через організацію навчально-професійної діяльності студента, результатом чого є формування та збагачення його професійної компетентності. Дотичною до інструментальної є креативна функція, яка забезпечує вияви та розвиток творчих можливостей студента. Супутня дія рефлексивної та регулятивної функцій проявляється як аналіз студентом успіхів і проблем реалізації власного особистісно-професійного потенціалу, корекція стратегії та тактики його розвитку.

Освітнє середовище закладу вищої освіти постає платформою для ряду векторів впливу викладачів на особистісно-професійний потенціал студентів, а саме: виявлення (діагностики, вивчення наявних ресурсів), активізації (їх переведення в активний стан), застосування у діяльності, збагачення (доповнення, знаходження нових можливостей) та розвитку тобто вдосконалення, поглиблення та збалансування проявів потенціалу. Поетапна реалізація цих векторів поглиблюється дією механізмів розвитку.

Сенсоутворення виявляється через усвідомлення та прийняття студентом професійно орієнтованого призначення розвитку власного особистісно-професійного потенціалу. В процесі фахового навчання активізуються процеси інтеріоризації, коли відбувається перетворення студентом соціально пропагованих способів виявлення та використання особистісних ресурсів у внутрішній досвід. Важливими механізмами є рефлексія та самооцінювання, які забезпечують системний моніторинг і оцінку ефективності використання майбутнім фахівцем власного особистісно-професійного потенціалу. Саморозвиток постає усвідомленим, керованим процесом прогресивних змін особистісно-професійного потенціалу студентів.

Результати розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів проявляються у різних площинах його застосування, якнайперше у навчально-професійній діяльності, спілкуванні, самоосвіті та саморозвитку майбутнього фахівця. Найбільш вагомими виразниками ефективності застосування та розвитку особистісно-професійного потенціалу студента є базові новоутворення професіоналізації. Психологічна готовність виражається через активне позитивне ставлення до перспектив початку професійної діяльності, усвідомлення можливостей її успішного здійснення шляхом мобілізації та реалізації особистісного потенціалу. Професійна ідентичність передає збалансованість прагнень, потенціалу студента з опановуваним фахом. Професійний універсум як психічне новоутворення випускника концентрує суб'єктивно окреслену сукупність варіантів вибору векторів подальшого професійного розвитку.

Отже, особистісно-професійний потенціал студентів постає значущим чинником успішності їх фахового становлення, ресурсом професійного

самовизначення та самоактуалізації, охоплюючи фактично всі психічні прояви студента. Освітнє середовище закладу вищої освіти є підґрунтям для виявлення, активізації, застосування, збагачення та розвитку особистісно-професійного-потенціалу студентів.

Перспективи практичного використання отриманих результатів вбачаємо у застосуванні моделі розвитку особистісно-професійного потенціалу студентів у процесі гармонізації їх фахового становлення.

Список використаних джерел:

1. Личностный потенциал: структура и диагностика: кол. монографія / под ред. Д. А. Леонтьева. Москва: Смысл, 2011. 675 с.
2. Столярчук О. А., Коханова О. П. Особистісний потенціал як чинник професійного становлення студентів. *Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Одеса, 15-16 березня 2019 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 1. С. 57–61.

І. О. Талаш

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ РОЛЬОВОГО ПІДХОДУ

В умовах реформування освіти зростає роль післядипломної освіти вчителя, удосконалення системи підвищення його кваліфікації. При цьому в працях сучасних науковців (зокрема Г. Кравченко, В. Олійник) увага зосереджена на вивченні розвивального потенціалу інноваційних форм провадження освітнього процесу, спрямованих на вдосконалення професійної компетентності вчителя. Недостатньо уваги, на нашу думку, в межах системи підвищення кваліфікації приділяється проблемі розвитку особистісної зрілості професіонала. Разом із тим, особливості впровадження кардинальних змін в системі освіти вимагають від учителя не лише відмінного знання навчальної дисципліни, методики її викладання, психологічних особливостей педагогічної взаємодії з певною віковою категорією учнів, а й сформованих навичок до відновлення автентичності, збереження синергічності (здатності самостійно надавати своєму життю сенсу). Формування та розвиток компонентів особистісної зрілості є психологічними засадами готовності вчителя ефективно впроваджувати реформи в навчально-виховний процес. Відтак, проблема підвищення кваліфікації вчителів набуває багатоаспектного характеру. Ефективне розв'язання проблеми всебічної та багатогранної підготовки та перепідготовки вчителів можливе на засадах рольового підходу. Оскільки